

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет
Кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту

Затверджено

на засіданні кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
економічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 6 від 22 січня 2024 р.)

Завідувач кафедри _____ проф. Крупка М.І.

Силабус з навчальної дисципліни
«ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ»,
яку викладають в межах нормативних дисциплін
із циклу професійної та практичної підготовки
другого (магістерського) освітнього ступеня
для здобувачів спеціальності
“Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”
ОПП “Фінанси та інноваційно-інвестиційні технології”

Львів 2024 р.

Назва дисципліни	ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, пр. Свободи, 18
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Економічний факультет, Кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	07 «Управління та адміністрування»; 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Викладач дисципліни	<i>Вишивана Богдана Михайлівна</i> , к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту;
Контактна інформація викладача	bohdana.vyshyvana@lnu.edu.ua ; https://econom.lnu.edu.ua/employee/vyshyvana-b-m
Консультації з питань навчання відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять. Онлайн консультації за допомогою сервісів Microsoft Teams, Zoom (за попередньою домовленістю), Viber, Telegram (пн-пт з 10:00 до 19:00).
Сторінка дисципліни	https://econom.lnu.edu.ua/course/platizhni-systemy
Інформація про дисципліну	Дисципліна “Платіжні системи і технології” належить до дисциплін ОПІ “Фінанси та інноваційно-інвестиційні технології” спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”, яку викладають в 2 семестрі другого (магістерського) освітнього ступеня в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	<p>Значення платіжних систем для економіки держави полягає у забезпеченні своєчасності та гарантованості, створенні можливості максимального прискорення платежів, проведення їх у режимі реального часу, що забезпечує високу швидкість обороту капіталу та економію трансакційних витрат. Висока концентрація платежів у банківських установах забезпечує можливості для застосування клірингу, організації контролю за легальністю платежів. Нормативне визначення принципів, правил і процедур проведення платіжних операцій та створення механізму контролю за їх дотриманням сприяють посиленню довіри між учасниками платіжних відносин.</p> <p>Глобальні масштаби розрахункових операцій потребують досконалого володіння технологіями проведення платіжних операцій, обслуговування платежів, можливостями та перевагами розрахунків за допомогою систем електронних платежів. У зв'язку з цим важливе значення має вивчення дисципліни “Платіжні системи і технології” студентами освітнього ступеня магістр спеціальності “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок” освітньо-професійної програми “Фінанси та інноваційно-інвестиційні технології”.</p>
Мета та цілі дисципліни	<p>Метою вивчення навчальної дисципліни “Платіжні системи і технології” є засвоєння теоретико-методологічних засад і організаційно-правового механізму функціонування платіжного ринку та платіжних систем.</p> <p>Цілями вивчення дисципліни “Платіжні системи і технології” є формування у студентів базових знань щодо принципів функціонування платіжних систем, їх різновидів, платіжних інструментів, можливих ризиків платіжних систем, методів управління ними, поняття інформаційної безпеки та створення системи захисту, специфіки побудови платіжної системи України.</p>

**Література для
вивчення дисципліни**

Основна

1. Закон України “Про платіжні послуги” від 30.06.2021 р. № 1591-IX зі змінами
2. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 р. № 679-XIV зі змінами
3. Банківська система: підручник / [М.Крупка, Є.Андрушак, Н.Пайтра та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.Крупки. 2-ге вид., переробл. і доповн. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с.
4. Центральний банк і грошово-кредитна політика: підручник / М.І. Крупка, Є.М. Андрушак, Н.Г. Пайтра та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.І. Крупки. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 526 с.
5. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Сталий розвиток інновацій, кешлес та фінграмотність. Національний банк України. Липень 2020. 49 с.

Додаткова

6. Закон України “Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги” від 05.10.2017 р. №2155-VIII зі змінами
7. Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг” від 22.05.2003 р. № 851-IV зі змінами
8. Запрацювало нове покоління СЕП – на базі стандарту ISO 20022 в цілодобовому режимі. Квітень 2023. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zapratsyovalo-nove-pokolinnya-sep-na-bazi-standartu-iso-20022-v-tsilodobovomu-rejimi>
9. Звіт з оверсайту інфраструктури фінансового ринку 2022 р. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2022.pdf?v=6
10. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : затв. постановою Правління НБУ 29.07.2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення 12.12.2023).
11. Інструкція про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті : затв. постановою Правління НБУ 03.03.2023 р. № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016500-23#Text>
12. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків : затв. Постановою Правління НБУ 29.07.2022 р. № 162. Дата оновлення 29.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#top>
13. Інформаційна кампанія з протидії платіжному шахрайству. НБУ. URL: <https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/>
14. Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними : затв. постановою Правління НБУ 29.09.2022 р. № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#n2>
15. Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів : затв. Постановою Правління НБУ 29.07.2022 р. № 164. Дата оновлення 14.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#top>
16. Положення про порядок здійснення оверсайту платіжної інфраструктури в Україні : затв. Постановою Правління НБУ 24.08.2022 р. № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0187500-22#Text>
17. Положення про реєстрацію платіжних систем, учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг : затв. Постановою Правління НБУ 26.09.2022 р. № 208. Дата оновлення 09.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0208500-22#Text>
18. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia>
19. Проект концепції системи миттєвих платежів. Київ. 2021. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Draft_concept_instant_payment_system.pdf?v=6
20. Правила Системи електронних платежів Національного банку України,

	<p>затв. Рішенням Ради Платіжної організації СЕП НБУ, протокол від 13.07.2017 р. № 1 зі змінами</p> <p>21. Правила Національної платіжної системи “Український платіжний простір”, затв. Рішенням Ради Платіжної організації НПС “Український платіжний простір”, протокол від 07.06.2013 № 213/2013 зі змінами</p> <p>22. Методичні рекомендації з управління ризиками в платіжних системах. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guidelines_risk_management_ps.pdf?v=4</p> <p>23. Payment aspects of financial inclusion in the fintech era. Committee on Payments and Market Infrastructures. World Bank Group. April 2020. 74 p. URL: https://www.bis.org/cpmi/publ/d191.pdf</p> <p>Інформаційні ресурси</p> <p>24. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua</p>
Обсяг курсу	48 год. аудиторних занять. З них 32 год. лекцій, 16 год. практичних занять та 42 год. самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Загальні компетентності</p> <p>ЗК 3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p>Фахові компетентності</p> <p>ФК 4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>ФК 8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>Фахові компетентності спеціалізації</p> <p>ФКС 4. Здатність оцінювати тенденції, ризики та технології функціонування ринкових інститутів фінансової інфраструктури.</p> <p>Програмні результати навчання</p> <p>ПРН 4. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>ПРН 6. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.</p> <p>ПРН 8. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.</p> <p>ПРН 17. Обґрунтовувати закономірності функціонування ринкових інститутів фінансової інфраструктури у контексті забезпечення розвитку національної економіки</p>
Ключові слова	Платіжна система, платіжні послуги, платіжні операції, платіжні технології, технологічні оператори платіжних послуг, платіжна інфраструктура, процесинг, кліринг, оверсайт, банк-емітент, банк-еквайр, еквайринг, авторизація, електронні платіжні засоби, електронний підпис, СЕП НБУ, НПС “ПРОСТІР”, ризики платіжних систем, безпека платіжних систем.
Формат курсу	Очний/заочний
	Проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого розуміння тем
Теми	ДОДАТОК (схема курсу)

Підсумковий контроль, форма	Іспит в кінці 2 семестру другого (магістерського) рівня вищої освіти.
Пререквізити	Для вивчення дисципліни студенти потребують базових знань з дисциплін циклу професійної підготовки “Гроші і кредит”, “Центральний банк і грошово-кредитна політика”, “Банківська система”, “Банківські операції”, “Ринок фінансових послуг”, достатніх для сприйняття категоріального апарату платіжних відносин, розуміння базових принципів проведення платіжних операцій.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, лекції, дискусії, аналіз проблемних ситуацій. Навчання шляхом залучення.
Необхідне обладнання	Проектор, ноутбук, навчально-методичні рекомендації
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховують за таким співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> - робота на практичних заняттях: максимальна кількість балів 50; - поточне тестування: максимальна кількість балів 30; - виконання індивідуальних завдань: максимальна кількість балів 20; <p>Іспит проводиться у письмовій (тестовій) формі, максимальна кількість балів 50.</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають індивідуальні завдання (класифікаційний аналіз платіжної системи (за вибором), аналіз платіжної технології (за вибором)).</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов’язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування (на іспиті). При цьому обов’язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичних занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов’язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставлених завдань і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>

<p>Питання до іспиту</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Поняття та структура платіжного ринку України 2.Державне регулювання платіжного ринку України 3.Поняття, види та порядок виконання платіжних операцій 4.Суть та види платіжних послуг 5.Суть та елементи платіжної системи 6.Якісні характеристики платіжної системи 7.Організаційна структура платіжної системи 8.Види платіжних систем 9.Поняття та види ризиків платіжних систем 10.Управління ризиками та безпека платіжних систем 11.Центральний банк та його функції у платіжній системі 12.Роль комерційних банків у діяльності платіжної системи 13.Небанківські надавачі платіжних послуг 14.Платіжні технології 15.Поняття та характеристика міжбанківських розрахунків 16.Особливості проведення внутрішньобанківських платіжних операцій 17.Поняття та структура СЕП НБУ 18.Міжбанківська платіжна операція у СЕП НБУ 19.Моделі обслуговування консолідованого коррахунку в СЕП НБУ 20.Поняття та різновиди систем ДБО 21.Телефонний банкінг 22.Система “клієнт-банк” 23.Інтернет- та мобільний банкінг 24.Поняття та види систем масових платежів 25.Учасники систем масових платежів 26.Взаємодія учасників систем масових платежів 27.Системи масових платежів в мережі Інтернет 28.Поняття та принципи діяльності НПС “ПРОСТІР” 29.Організаційна структура НПС “ПРОСТІР” 30.ЕПЗ НПС “ПРОСТІР”
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано після його завершення.</p>

ДОДАТОК

Схема курсу

Тиж./год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література.*** Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
Тиж. 1, 2 / 4 год	Тема 1. Платіжний ринок України <i>Поняття та структура платіжного ринку України.</i> Категорії учасників платіжного ринку. Суб'єкти платіжних операцій (користувачі, надавачі платіжних послуг). Надавачі обмежених платіжних послуг. Платіжні системи. Технологічні оператори. <i>Державне регулювання платіжного ринку України.</i> Мета державного регулювання платіжного ринку. <i>Форми державного регулювання платіжного ринку.</i>	Лекція	1; 3; 24	Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, 5 год	Тиж. 2
Тиж. 2 / 2 год		Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота			
Тиж. 3, 4 / 4 год	Тема 2. Операції на платіжному ринку <i>Поняття, види і порядок виконання платіжних операцій.</i> Суб'єкти платіжних операцій. Платіжна інструкція та її реквізити. Ініціювання платіжної операції. Види платіжних операцій. Порядок виконання кредитового переказу коштів. Порядок виконання дебетового переказу коштів за згодою платника / без згоди платника. Платіжна інструкція на примусове списання (стягнення). Види рахунків для виконання платіжних операцій. Моніторинг і реконсиляція платіжних операцій. <i>Платіжні послуги.</i> Фінансові платіжні послуги. Нефінансові платіжні послуги. Послуги, що є допоміжними до платіжних. Обмежені платіжні послуги.	Лекція	1; 3; 12; 24	Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, 5 год	Тиж. 4
Тиж.4 / 2 год.		Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота			
Тиж. 5, 6 / 4 год	Тема 3. Загальні засади функціонування платіжних систем <i>Суть та елементи платіжної системи.</i> Нормативно-правове забезпечення функціонування платіжних систем. Операційні механізми	Лекція	1; 3; 4; 9; 16; 17; 24	Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, підготувати класифікаційний аналіз	Тиж. 6

<p>Тиж. 6 / 2 год</p>	<p>проведення платежів. Технологічна інфраструктура. Платіжні інструменти. Захист інформації. <i>Якісні характеристики платіжної системи.</i> Ефективність. Оперативність. Економічність. Надійність. Безпека. Безперервність діяльності. Зручність. <i>Організаційна структура платіжної системи.</i> Оператор платіжної системи. Розрахунковий банк. Технологічний оператор. Учасники платіжної системи. Користувачі платіжної системи. <i>Класифікація платіжних систем.</i> За територією поширення, суб'єктом складом, призначенням, об'єктами переказу, інструментами платежу, режимом розрахунків, термінами і масштабами розрахунків, механізмом організації розрахунків, категоріями важливості, значущістю, формою власності.</p>	<p>Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота</p>		<p>платіжної системи, 5 год.</p>	
<p>Тиж. 7 / 2 год</p>	<p>Тема 4. Функції банків та небанківських установ у платіжній системі <i>Центральний банк та його функції у платіжній системі.</i></p>	<p>Лекція</p>			
<p>Тиж. 8 / 1 год</p>	<p>Оператор платіжної системи. Надавач платіжних послуг. Користувач платіжних послуг. Гарант остаточних розрахунків. Оверсайт платіжної інфраструктури. Регулятор платіжного ринку. <i>Роль банків у діяльності платіжної системи.</i> Надавач платіжних послуг платника / отримувача. Емітент. Еквайр. <i>Функції небанківських установ у платіжних системах.</i> Оператор платіжної системи. Технологічний оператор. Надавач / користувач платіжних послуг. Послуги технічного характеру.</p>	<p>Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота</p>	<p>1-4; 24</p>	<p>Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, аналіз платіжної технології (презентація), 4 год</p>	<p>Тиж. 8</p>
<p>Тиж. 8, 9/ 4 год</p>	<p>Тема 5. Ризики та безпека платіжних систем <i>Поняття та види ризиків платіжних систем.</i> Фінансові ризики. Нефінансові ризики. <i>Управління ризиками та безпека платіжних</i></p>	<p>Лекція</p>	<p>1; 4; 6; 7; 9; 13; 16; 22; 24</p>	<p>Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, аналіз платіжної технології</p>	<p>Тиж. 10</p>

Тиж. 10 / 2 год	<i>систем.</i> Поняття інформаційної безпеки та етапи створення системи захисту. Типи загроз та реалізація політики безпеки платіжних систем.	Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота		(презентація), 5 год	
Тиж. 10 / 2 год	Тема 6. Системи дистанційного банківського обслуговування <i>Поняття та різновиди систем ДБО.</i> Класифікація технологій ДБО. Традиційний банкінг. Віртуальний банкінг. <i>Телефонний банкінг.</i> Послуги контакт-центру банку. Штучний інтелект. <i>Система “клієнт-банк”.</i> Послуги та сервісні функції системи. Клієнтська частина системи. Банківська частина системи. <i>Інтернет банкінг.</i> Хмарні технології. <i>Мобільний банкінг.</i> Різновиди мобільного банкінгу. Мобільні застосунки.	Лекція	5-7; 23; 24	Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, аналіз платіжної технології (презентація), 4 год	Тиж. 11
Тиж. 11 / 1 год		Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота			
Тиж. 11, 12 / 4 год	Тема 7. Система електронних платежів (СЕП) НБУ <i>Поняття та структура СЕП НБУ.</i> Оператор СЕП. ЦОСЕП. Розрахунковий банк. Учасники. <i>Міжбанківські платіжні операції у СЕП НБУ.</i> Фінансові повідомлення. Технічні повідомлення. Ініціювання та виконання а) кредитового переказу, б) повернення коштів, в) дебетового переказу без згоди платника, г) дебетового переказу за дорученням (згодою) платника. <i>Моделі обслуговування консолідованого коррахунку в СЕП НБУ.</i> Модель “3” (з опосередкованою участю філій). Внутрішньобанківська міжфілійна система та вимоги до її роботи. Модель “4” (з безпосередньою участю філій). <i>Тенденції та перспективні напрями розвитку СЕП.</i> Миттєві платежі. Відкритий банкінг.	Лекція	1-5; 8; 11; 19; 20; 23; 24	Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, аналіз платіжної технології (презентація), 5 год	Тиж. 13
Тиж. 13 / 2 год		Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота			

Тиж. 13, 14 / 4 год	Тема 8. Системи масових платежів. <i>Поняття та види систем масових платежів.</i> Карткові платіжні системи. Системи переказу коштів. Системи та сервіси онлайн платежів. Суб'єкти платіжних операцій.	Лекція			
Тиж. 14 / 2 год	<i>Емісія платіжних інструментів.</i> Види та реквізити платіжних інструментів. Договір про надання користувачу платіжного інструмента у власність або в користування. <i>Еквайринг платіжних інструментів.</i> Предмет еквайрингу. Платіжний пристрій. Договір між еквайром та емітентом. Комісійна винагорода. Платіжний застосунок. <i>Документообіг за операціями з використанням платіжних інструментів.</i> Реквізити документів за операціями з використанням платіжних інструментів.	Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота	1; 10; 14; 15; 23; 24	Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, аналіз платіжної технології (презентація), 5 год	Тиж. 14
Тиж. 15, 16 / 4 год	Тема 9. Національна платіжна система “Український платіжний простір” <i>Поняття та принципи діяльності НПС “ПРОСТІР”.</i>	Лекція			
Тиж. 16 / 2 год	<i>Організаційна структура НПС “Простір”.</i> Оператор. Маршрутизатор. Розрахунковий банк. Учасники. Технологічні оператори. Користувачі. Торговці. <i>Електронні платіжні засоби НПС “ПРОСТІР”.</i> Види електронних платіжних засобів. Карткові продукти “НПС “Простір”.	Практичне заняття: самостійна робота, дискусія, групова робота	4; 9; 15; 21; 23; 24	Опрацювати відповідні розділи рекомендованої літератури, тести, аналіз платіжної технології (презентація), 4 год.	Тиж. 16
32 год. лекції 16 год. практичні				42 год.	Іспит